

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 23

Fylke: Hordaland.

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Bremnes.

Emne: Bordskikk til hverdags.

Bygdelag: Rubbestadneset.

Oppskr. av: Halfdan Endresen.

Gard: " -- ".

(adresse): Rubbestadneset.

G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. For det meste.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

I en stor del av forrige aarn. og til inn i dette, var det vanlig aa lage kokematen til i samme rummet som en spiste. En hadde komfyrovn i stuen, og nyttet denne til oppvarming og koking.

1. En satt ved bord eller langbord og spiste.
2. Ja. Ogsaa nu.
3. Alle spiser paa samme tid. I den senere tid er der enkelte som nytter kjøkken som spisekro, naar det er innredet til dette bruk.
4. Ingen forskjel.
5. se under 3.
6. Som regel alle i stuen. Kun provisoriske maaltider som for. eks. under storvask og lign. blir maaltine inntatt i kjøkkenet.
7. Ja. "Far sjøl" satt ved "høgabordsenden" som regel ved den bordende som var lengst fra inngangsdøren. Tjenerne nederst ved bordet. Plasingen av "høgabordsenden" har vel forandret seg fra den tid en brukte langbord og til de mere moderne klaffebord. Plasingen av husbondsfolkets seng har ogsaa forandret plassen for "høgabordsenden". I eldgammel tid har vel høgsetet været plasert som Birkeli omtaler det i "Høgsetet".
8. Rimeligvis før stolenes tid. Vel helst barna i

framslengsalderen. Naar de økonomiske tilhøve ble saapass bra at en kunne kjøpe nokk stoler til huslyden ble det slutt paa den skikken. Trolig omkring 1900 talet.

- 9. "Høgabordsenden" se under 7.
- 10. Enten "høgabordsenden" eller paa siden av dennehelst paa høire side.
- 11. Det var vel noksaa ymse med det, - rensligheten tok vel for alvaar til i dette aarn. De gamle hadde stor respekt for Guds gaver. Man maa trolig langt til bake i tiden for finne folk som spiste med huen paa hødet.
- 12. Graut med melk, sildesaadd og lignende ble spist av samme fat. Likeledes rømmekolle. Brukt ned til vaar tid, men slutt nu. Det er vel kaffe-en som har innført koppen paa bygdene her vest. Er grauten for varm, dypper en skeia i melkekoppen. Forøvrig noksaa individuelt.
- 13. I gammel tid har nokk gryten staatt paa bordet, men i de siste par mannsaldre har en vel helst aust den varme mat fra gryten opp i fatet.
Til daglig fikk vel gjester nøie seg med vanlig mat. I gjerlag fikk de "ekstraforpleining" eller "nanda-mat" med det samme de kom til gards. En paasmurt lefse til mannen og en kringle til kona. Det fikk de lagt paa kneet naar de hadde satt seg ned.
- 14. Sild- og fiskebete var nyttet og er nyttet den dag i dag. Det er paasmurte flatbrødbeter med fisk, sild og poteter imellem. Riktig en herrekost.
- 15. En har ikke været saa nøie paa bordskikken med det.
- 16. Ja, tidligere.
- 17. Gafler kom ibruk i slutten av forrige aarn. sannsynligvis for en 75 aar siden.
- 18. Alle brukte tollekniven.

8733

19. Hver sin skje, helst av tre- stundom av horn.
Skje og kniv var stukket mellom bjelker og lemen
(opp under taket). En slikket skjeen ren like opp
til vaart aarn.
20. Steintøy kom i bruk i slutten av forrige aarn.
Tidligere- og delvis senere- var det tre-kjerald
som var nyttet. Overgangen ~~til~~ fra fellesfat begynte
i Bremnes for omlag 75 aar siden, men kan vel
være
i avsides strøk ikke begynt ennu.
21. Nei. Brukes delvis nu. alt etter levestanderen.
Bordduk og voksdruk veksler i samme heim. Voksduken
ligger av og til paa bordet mellom maaltidene, bord-
duken helst skjelden.
22. se 21.
23. For 50 til 100 aar siden etlet en ut maten. Rekke-
følgen ukjent- antagelig noe individuelt.
- 24.- 25. Til aabiten eller frukosten var maten alltid
utella: 4 havrekaker til voksen kar, 3 til jenta
og 2 eller 1 til barn.
26. Saa snart de er saa store at de kan klare det.
Det var vel helst mor og søsken som hjalp barna
med maten.
27. Ja. Fra Sogn kjenner jeg uttrykket: " No rapa dadda
og no er badne mett." Det var altsaa ikke alltid
barnet som fikk tuggo.
28. I de fleste huslyder (kanske utenom fabrikkstrøk)
er
leser en bordbøn før og efter maten. Det enten
far eller barna som Leser. Eldste barnet faar først
denne oppgave, dernest de andre efter som de vokser
til. Der leses høit i en vanlig huslyd. Er det bare
voksne tilbords Leser man stille. I festlag synger
man. for eks. "I Jesu navn gaar vi til bords,-",
"Himmelske Fader,-" el. lign. I Bremnes er

bordbøn like almindelig nu som tidligere.

- 29. I gamle dager var vel vyrdnaden for de gamle saa stor at de unge for det meste tiet ved bordet. Nu er "ordet fritt".
- 30. En koselig far kunne selvsagt faa latteren igang. Men denne form for kos var sikkert sjelden før.
- 31. Skikken forbød det." Mannen viste ikke at kjærringen var gal før hun sang ved bordet". I fester sang man.
- 32. Ja.
- 33. Innen huslyden er det vel faa som er saapass veloppdragen. Fremmede takker selvfølgelig, og da helst mannen og kone.
- 34. "Signe maten". eller "Signe spisen" eller "Signe spissen".
- 35. Ja, det ville ellers være mangel paa gjestfrihet.
- 36. Ja, i gjerlag, se under 13. Ellers var det vel litt forskjellig, alt efter hvad en hadde aa by paa.
- 37. Noe forskjellig før, det samme nu.
- 38. En bød gjerne paa kaffe naar det passet, men hadde ikke kjelen staaende paa hele dagen. Det er vel helst nordlendingen som holder paa den skikk.
- 39. Den fremmede spiser sammen med hele huslyden.
- 40. Det var god skikk, men er nu omtrent slutt.
- 41. Kommer gjesten efter maaltidet, blir han underholdt av en av de eldre. Gjerner plasert et stykke fra, men ellers i en naturlig stilling.